

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Svanelilles Vise Efter-Klang

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Svanelilles Vise Efter-Klang", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_306_15-intro-shoot-idm131.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Efterklangen

Det er først i efterklangsvisen, at Grundtvig træder frem som egentlig selvstændig digter. Det gør han ved at bringe emnet og stemningen fra folkevisen over i en helt anden sfære, der både refererer bagud til den hedenske tid (med Saga), til tilblivelsestiden (ubestemt kristen middelalder) og fremad til samtidens fejring af reformationsjubilæet, der netop fandt sted i 1817. Metrisk forlader Grundtvig visens regelmæssige opbygning og benytter i stedet stikiske, rimende afsnit af varierende længde. Også verslinjernes længde varierer på ægte romantisk vis, idet tofodstrokkæer, der ofte er påkaldende eller stemningsbærende, veksler med berettende eller spørgende firefodstrokkæer.

Efterklangsgenren er en navnlig grundtvigsk digtgenre, hvor "efterklangen er en nutidig begivenhed, der står i kontakt med fortiden" (Holm 2001, s. 71). Anders Holm lægger i sin fortolkning af efterklange vægt på det, han med Toldberg kalder spejlperspektivet, dvs., at historien afspejler det himmelske (Holm 2001, s. 64). En lidt anden synsvinkel på fænomenet finder man hos Poul Behrendt. Han mener, at det i efterklangsdigtene for Grundtvig gjaldt om:

at fordybe sig såvel i tekstens bogstaver, som i de legemligt virkelige begivenheder den skildrer, og gennem en sådan koncentreret fordybelse i en fortidig billedrække at vente tålmodigt, indtil en klang begyndte at rejse sig og sagnet langsomt oplystes til et syn, der gjaldt en nærmere eller fjernere fremtid (Behrendt 1974, s. 160).

I denne efterklang er det skjalden, der på én gang karakteriserer danskeren og viser spejlingen som løsningen: "Kun i Bølgen kan han skue / Billedet af Himlens Bue" (afsnit 3).

Efterklangen her er opbygget som en tiltale til den ukendte skjald, der i sin tid digtede om Svanelille. Og skjalden svarer digteren Grundtvig, så han får en form for svar på nogle af sine mange spørgsmål. For det første om visens historicitet: "Hvad var hendes Navn paa Jord? / Hvorfor tier Saga stille" (afsnit 2), for det andet om forholdet mellem løgn og sandhed i digtning: "Kunde løiet Sorg vel føie / Ord og Riim saa i din Mund?" (afsnit 2) og for det tredje om poesens mening (afsnit 5). Og meningen er netop, at i digtningen får et menneske en stemme: "Han dig skiænket har en Stemme, / Han din Klage gav en Klang" (afsnit 5). Og samtidig bliver det lille digt en del af noget større, nemlig hele den danske poesi, der ikke alene toner over sø og land, men "Som skal Himlens Fugle svare, / Som skal Bølgens Suk forklare" (afsnit 5). Hvor det eneste kristne træk i den gamle folkeviser var tvillingernes dåb, rummer efterklangen en tydeligere formuleret næsten romantisk kristendom: aftenstunden er hellig, og poesien skal gå op i en højere enhed med den kristne reformationsfejring (afsnit 5).

Inden da har digteren været inde over nogle af de fire elementer, jord, ild, vand og luft. Hos Grundtvig overføres to af elementerne på nationalitet: Danskeren kan som svanen kun hæve sig i eller på vand; det danske temperament ligger ikke til at flyve højt i luften (afsnit 3). Hos Holm "er luften stedet for den autonome fornuft og det selvforløsende, der ikke er bundet til bølgens (historien)" (Holm 2001, s. 63), mens Poul Behrendt læser elementsymbolikken mere nuanceret: "sådan at historien og erindringen, sjælen og hjertet var knyttet til vandets element, mens kunst og poesi, hoved og fantasi var bundet til luftens" (Behrendt 1974, s. 161).

Svanebilledet

Svanen som billede har en fremtrædende rolle i efterklangen. Dels spiller det på udtrykket om at synge sin svanesang, der stammer fra sangsvanens skrig, som i gammel tid fejlagtigt blev opfattet som sangen fra en døende svane. Heraf har svanesang siden antikken enten betydet en digters sidste arbejder eller et menneskes sidste gerning inden for et bestemt område. Visen handler om en Svanelille, ligesom danskerne omtales som svaneunger (afsnit 5), der som svanen befinder sig bedst i vandets element (afsnit 3). Grundtvig opererer også med begrebet svanesang, men hos ham i udvidet betydning, kvalificeret som "den store Svane-Sang", dvs. den sang, som nærmest eskatologisk forener kristendom og historie (afsnit 5).

Stemning og bevidsthed

Hvis folkevisegendigtningen havde rummet en forsigtig brod mod Sverige, idet visens største skurk var

kongen af Sverige, er efterklangsvisen helt rensset for nationalchauvinisme, der nedgør andre lande og deres herskere. Hvad Grundtvig derimod dyrker, er den vemodige stemning, som Svanelille-visen havde sat ham i: "Vemods-Toner! / Sært I klinge" (afsnit 1). Vemodet skyldes dels visens sørgelige handling, dels digterens anstrengelser, idet han prøver at gribe og begribe hele visen. Den gamle vise har lukket sig for ham og hans forsøg på at få en historisk sandhed ud af den. Kun i den gamle skjalds tale til ham findes en form for trøst, der går ud på, at Grundtvig skal fortsætte med anstrengelserne: "Tier, tænker, troer og bier, / Til jeg Spor i Bølgen seer" (afsnit 4).

For digteren Grundtvig gælder det endnu engang om at opnå samme bevidsthedsstade som Saga, der for ham ikke blot er en asynje, men som personificerer den historiske bevidsthed om den nordiske fortid: "Saa jeg kan med Saga svare, / at for vist jeg Navnet ved" (afsnit 4). Først i de afsluttende verslinjer står meningen klar for digteren: Når himlens fugle og havets bølger svarer og forklarer hinanden, afsløres og opklares den historiske linje, der går fra fortidens digtning til samtidens reformationsfejring og med videre perspektiv til den himmelske frelse og fest.